

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG — CONRADKADE 175 — TEL. 61.41.61 — GIRO 41.22.35
TELEFOON AFD. VISSERIJ 39.01.55

Discussienota voor de Commissie Gemengd
Bedrijf van het Landbouwschap

EEN VERGELIJKING VAN DE BEDRIJVEN IN HET OOSTELIJK ZANDGEBIED MET DIE IN HET ZUIDELIJK ZANDGEBIED

1. Het aantal bedrijven in het boekjaar 1965/1966, dat voor de opstelling van het L.E.I.-verslag No. 175 is gebruikt, bedroeg:

Drenthe	14	Noordbrabant	48
Overijssel	24		
Gelderland	42		
Oostelijk zandgebied	80	Zuidelijk zandgebied	48

2. De ligging van de onderzochte bedrijven is op bijgaande kaartjes met een kruisje aangegeven.
3. De structuur van de bedrijven is met behulp van de volgende kengetallen te schetsen: Hiervoor zijn de uitkomsten van de voorcalculatie gebruikt die gelden voor gemiddelde omstandigheden.

a. Bedrijfsgrootte en bouwplan

	Oostelijk zandgebied	Zuidelijk zandgebied
Oppervlakte cultuurgrond	11,50 ha	10,75 ha
Oppervlakte grasland	8,51 ha	6,88 ha
Oppervlakte bouwland	2,99 ha	3,87 ha
Bouwplan in proc. van oppervlakte bouwland:		
rogge	41%	40%
haver/mengteelt	36%	41%
aardappelen	14%	13%
voedergewassen	9%	6%
Grasland in proc. van cultuurgrond	74%	64%

b. Veebezetting per bedrijf

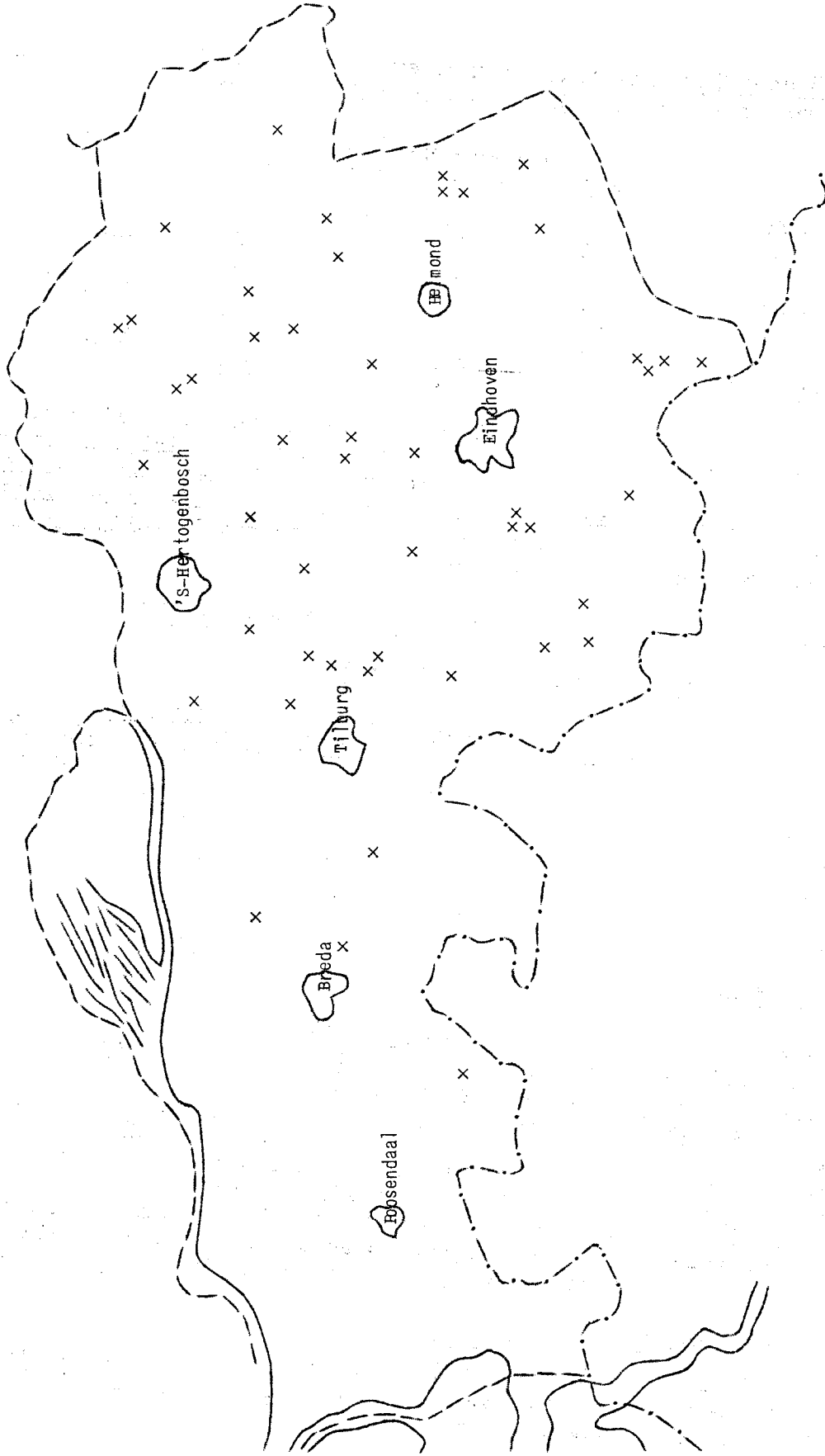
Melkkoeien	14,1 stuks	13,0 stuks
Jongvee < 1 jaar	7,5 "	6,2 "
Jongvee > 1 jaar	6,2 "	6,8 "
Zeugen	8,5 "	9,5 "
Mestvarkens	32,0 "	48,0 "
Kippen	150 "	100 "
Werkpaarden	0,6 "	0,7 "

LIGGING GEMENGDE BEDRIJVEN
IN OOSTELIJK ZANDGEBIED
BOEKJAAR 1965/66

67/508

c. De arbeidsbezetting kan worden weergegeven door middel van het arbeidsverbruik in man-uren per bedrijf en het aantal arbeidskrachten per bedrijf.

	Oostelijk zandgebied		Zuidelijk zandgebied	
	uren	arbeidskrachten	uren	arbeidskrachten
Boekjaar 1960/61	4750	1,84	4175	1,47
Boekjaar 1961/62	4715	1,80	4035	1,40
Boekjaar 1962/63	4660	1,66	4045	1,38
Boekjaar 1963/64	4715	1,71	4090	1,35
Boekjaar 1964/65	4615	1,69	4165	1,36
Boekjaar 1965/66	4510	1,66	4105	1,34
Voorcalculatie 1967/68	4355	.	4045	.

Voor het Oostelijk zandgebied is de laatste jaren een daling van het aantal manuren te constateren. De arbeidsbezetting per bedrijf daalt eveneens. Er is een belangrijk verschil te constateren in het aantal arbeidsuren en in het aantal arbeidskrachten tussen het Oostelijk en het Zuidelijk zandgebied. Uren en arbeidskrachten zijn voor het Oostelijk zandgebied hoger dan voor het Zuidelijk zandgebied.

4. De ontwikkeling van kosten en opbrengsten per ha cultuurgrond.

a. De uitkomsten van het gehele bedrijf per ha

	Oostelijk zandgebied			Zuidelijk zandgebied		
	opbrengsten	kosten zonder arbeid	arbeidsinkomen	opbrengsten	kosten zonder arbeid	arbeidsinkomen
Boekjaar 1960/61	3045	1990	1055	3110	2050	1060
Boekjaar 1961/62	3095	2375	720	3125	2365	760
Boekjaar 1962/63	3345	2590	755	3470	2720	750
Boekjaar 1963/64	4005	2825	1180	4220	2930	1290
Boekjaar 1964/65	4515	3235	1280	4505	3180	1325
Boekjaar 1965/66	4485	3390	1095	5110	3690	1420
Voorcalculatie 1967/68	4735	3500	1235	5485	4020	1465

De laatste jaren worden de verschillen in het arbeidsinkomen per ha tussen beide gebieden groter. In het Zuidelijk zandgebied zijn opbrengsten en kosten per ha in het algemeen hoger. Het arbeidsinkomen per ha was tot 1963/64 in beide gebieden ongeveer gelijk. In 1964/65 blijken de kosten per ha in het Oostelijk zandgebied sterker te zijn gestegen dan in het Zuidelijk zandgebied. De opbrengsten stegen in dit jaar in nog sterkere mate. In 1965/66 bleven de opbrengsten in het Oostelijk zandgebied echter belangrijk achter ten opzichte van de gestegen opbrengsten in het Zuidelijk zandgebied.

In de voorcalculatie liggen opbrengsten en kosten in het Zuidelijk zandgebied op een hoger niveau en is ook het arbeidsinkomen per ha hoger.

b. Het arbeidsinkomen per gewerkt uur

Het arbeidsinkomen is de beloning voor de geleverde arbeidsprestaties. Aangezien het aantal gewerkte uren per gebied niet gelijk is, is het arbeidsinkomen omgerekend per gewerkt uur.

ARBEIDSINKOMEN PER GEWERKT UUR
(afgerond op 5 ct. per uur)

	Oostelijk zandgebied	Zuidelijk zandgebied	Uurloon incl. soc. lasten volgens C.A.O.
Boekjaar 1960/61	f. 2,45	f. 2,65	f. 2,15
Boekjaar 1961/62	" 1,75	" 1,95	" 2,30
Boekjaar 1962/63	" 1,80	" 1,90	" 2,45
Boekjaar 1963/64	" 2,80	" 3,30	" 2,80
Boekjaar 1964/65	" 3,10	" 3,35	" 3,20
Boekjaar 1965/66	" 2,85	" 3,75	" 3,60
Voorcalculatie 1967/68	" 3,25	" 3,90	" 4,15

Het arbeidsinkomen per uur is in het Oostelijk zandgebied lager dan in het Zuidelijk zandgebied. De verschillen worden jaarlijks groter. Ook ten opzichte van de loonkosten van een vakarbeider blijft het arbeidsinkomen per uur in het Oostelijk zandgebied ten achter.

5. Enige oorzaken voor de verschillen in bedrijfsuitkomsten tussen het Oostelijk en Zuidelijk zandgebied.

a. De bewerkingskosten en het bewerkingsinkomen per 100 eenheden

Voor de analyse naar de oorzaken van het lagere inkomen in het Oostelijk zandgebied is het noodzakelijk de arbeid als kostenfactor op te nemen. In het voorgaande is namelijk het verschil tussen opbrengsten en kosten zonder de arbeid aangemerkt als beloning voor de geleverde arbeidsprestaties. Een dergelijke maatstaf is voor de beoordeling van de rentabiliteit te gebruiken.

In de hiernavolgende tabel is ook de arbeid in de kosten begrepen. Voor de onderlinge vergelijkbaarheid zijn de kosten en opbrengsten berekend per 100 bewerkingseenheden 1).

1) De bewerkingseenheden zijn gebruikt om per bedrijf de productieomvang te meten en de uitkomsten van de verschillende bedrijfsonderdelen op een uniforme basis om te rekenen.

Oostelijk zandgebied	Bewerkingskosten				Bewer- kingsin- komen I)	Netto- over- schot	Bewerkingseenheden	
	Ar- beid	Werk door derden	Werk- tui- gen	Totaal			Per be- drijf	Per volwaar- dige arbeids- kracht
1962/63	725	44	136	905	660	∕ 245	1588	1079
1963/64	810	57	144	1011	958	∕ 53	1647	1083
1964/65	874	74	154	1102	1031	∕ 71	1702	1122
1965/66	932	74	162	1168	914	∕ 254	1760	1174
Voorcalcul. 1967/68	1006	90	171	1267	1054	∕ 213	1794	1210
Zuidelijk zandgebied								
1962/63	626	53	122	801	639	∕ 162	1596	1266
1963/64	688	65	130	883	977	94	1665	1320
1964/65	789	79	139	1007	1031	24	1692	1307
1965/66	810	81	135	1026	1037	11	1831	1440
Voorcalcul. 1967/68	919	96	144	1159	1103	∕ 56	1823	1460

∕ = negatief

De ontwikkeling van de bewerkingskosten per 100 eenheden is in deze jaren voor beide gebieden nagenoeg gelijk geweest. De bewerkingskosten liggen in het Oostelijk zandgebied echter ruim f. 100,-- per 100 eenheden hoger dan in het Zuidelijk zandgebied (hoofdzakelijk als gevolg van de hogere arbeidskosten $\pm$ f. 85,-- en in mindere mate als gevolg van de hogere werktuigkosten per 100 eenheden $\pm$ f. 25,--). In het Zuidelijk zandgebied is de stijging van het bewerkingsinkomen 1) in de loop van de jaren groter geweest dan in het Oostelijk zandgebied.

Het aantal bewerkingseenheden is een indicatie voor de produktieomvang van het bedrijf. Het blijkt dat de produktieomvang per bedrijf in beide gebieden nagenoeg gelijk is. In het Zuidelijk zandgebied is echter een grotere produktieomvang per man te constateren, waardoor de arbeidskosten per 100 bewerkingseenheden lager zijn.

Uitgaande van 1800 bewerkingseenheden per bedrijf kunnen de verschillen globaal als volgt worden getotaliseerd:

arbeid	1800 x f. 85,-- per 100 eenh.= f.1530,-
werktuigen en werk door derden	1800 x f. 20,-- per 100 eenh.= f. 360,-
bewerkingsinkomen	1800 x f. 50,-- per 100 eenh.= f. 900,-
verschil per bedrijf (afgerond)	f.2800,-

De verschillen in de bewerkingskosten zijn hoofdzakelijk toe te schrijven aan de lagere produktieomvang per arbeidskracht in het Oostelijk zandgebied.

b. Verschillen in het bewerkingsinkomen

Het nadelige verschil in het bewerkingsinkomen per bedrijf in het Oostelijk zandgebied ten opzichte van het Zuidelijk zandgebied is mede veroorzaakt door een verschil in de rentabiliteit van de afzonderlijke bedrijfsonderdelen en door verschillen in de omvang van elk der bedrijfsonderdelen.

De verschillen in de rentabiliteit van de afzonderlijke bedrijfsonderdelen zijn uiteraard veroorzaakt door hoeveelheids- en prijsverschillen in kosten en opbrengsten. Aan elk van deze factoren is aandacht besteed.

1) Opbrengsten verminderd met alle kosten die geen bewerkingskosten zijn.

c. Kosten en opbrengsten in de rundveehouderij (voorcalculatie)

	Oostelijk zandgebied	Zuidelijk zandgebied
Melkproduktie per koe	4050 kg	4075 kg
Vetgehalte	3,78%	3,68%
Opbrengsten per koe in gld.:		
melk	1424	1430
omzet, aanwas en ov.opbrengsten	558	566
totaal	1982	1996
Voederkosten per koe in gld.:		
krachtvoer	446	410
overig voer	189	230
totaal	635	640
Opbrengsten minus voederkosten p.koe(gld)	1347	1356
Prijspeil:		
opbrengst melk p.100 kg bij gegeven vetgehalte	f.35,15	f.35,10
opbrengst melk p.100 kg bij 3,7% vet	f.34,70	f.35,20
verkochte melkkoeien per stuk 1)	f.990,--	f.1050,--
verkocht jongvee < 1 jaar per stuk	f.445,--	f. 450,--
verkochte kalveren per stuk	f.170,--	f. 210,--
aangekocht krachtvoer per 100 kg	f. 38,20	f. 36,25
Hoeveelheden per koe:		
aangekocht krachtvoer	1025 kg	1050 kg
granen eigen bedrijf	175 "	95 "
aardappelen eigen bedrijf	150 "	850 "
stro eigen bedrijf	350 "	500 "
volle melk	90 "	70 "
ondermelk/wei	625 "	20 "
melkpoeder/kunstmelk	f. 45,--	f. 58,--
Grasland-exploitatie:		
verbruik per ha van stikstof	205 kg	260 kg
" " " " fosforzuur	35 kg	52 kg
" " " " kali	55 kg	75 kg
prijs per kg N	94 ct.	94 ct.
" " " P ₂ O ₅	67 ct.	66 ct.
" " " K ₂ O	42 ct.	37 ct.
Gemaaide oppervlakte in procent:		
hooien	54%	50%
inkuilen	22%	22%
Melkveebezetting per ha	1,55 st.	1,75 st.

1) Aankoop melkkoeien resp. f. 1215,-- en f. 1300,-- per dier

De belangrijkste prijsverschillen zijn te constateren in de melkprijs (f. 0,50 per 100 kg bij 3,7% vet) en in de krachtvoerprijs 1) (ca. f. 2,-- per 100 kg). Hierdoor ontstaat een verschil van ca. f. 40,-- per melkkoe of wel van ca. f. 550,-- per bedrijf. De invloed van prijsverschillen in de omzet en aanwas laat zich moeilijk becijferen, omdat het gewicht per dier niet bekend is. De netto-opbrengst per melkkoe kan op grond van de genoemde prijsverschillen stijgen tot f. 1347,-- + f. 40,-- = f. 1387,--. Dit betekent ten opzichte van het Zuidelijk zandgebied een gunstiger verhouding in de hoeveelheden opbrengsten en kosten voor de rundveehouderij van ca. f. 1387,-- - f. 1356,-- = f. 31,-- per melkkoe. Het nadelige prijsverschil in de directe kosten en opbrengsten van de rundveehouderij wordt, gezien het resultaat per koe, nagenoeg geheel gecompenseerd door het voordelige verschil in de hoeveelheden kosten en opbrengsten. Dit voordelige verschil in hoeveelheden kosten/opbrengsten per melkkoe voor het Oostelijk zandgebied hangt samen met de lichtere melkveebezetting per ha voedergewassen.

De hogere veebezetting per ha grasland en voedergewassen in het zuiden veroorzaakt echter een verschil in het resultaat van de rundveehouderij in totaal.

Per ha: 0,20 melkkoe meer geeft een hogere opbrengst min voer	f.271,--
MeerN = + f. 52,--	
" P205 = + f. 11,--	
" K20 = + f. 7,--	f. 70,--
	ca. f.201,--
Bijkomende kosten melkkoeien 0,20 x 315 2)	ca. f. 63,--
	f.138,--
Beloning voor arbeid	f.103,--
Netto	f. 35,--

Het resultaat in het Zuidelijk zandgebied is dan ook door een hogere veebezetting in totaal nog 7,42 ha à f. 35,-- = f. 260,-- hoger.

1) Verhoudingscijfers krachtvoerprijs volgens L.E.I.-statistiek in 1966 voor rundveekoek A en C:

Drenthe	104
Overijssel	102
Gelderland/Utrecht	101
Noordbrabant	97
Limburg	100

2) Andere kosten dan bewerkingskosten, namelijk:
dekgelden, ziektebestrijding, rente, div. kosten o.a.

d. Resultaten van de varkens- en pluimveehouderij

NETTO-OPBRENGSTEN PER F. 100,-- VOER

	Oostelijk zandgebied		Zuidelijk zandgebied	
	Varkens	Kippen	Varkens	Kippen
Boekjaar 1960/61	145	136	153	143
Boekjaar 1961/62	121	103	127	107
Boekjaar 1962/63	118	109	123	104
Boekjaar 1963/64	148	106	164	104
Boekjaar 1964/65	135	99	142	95
Boekjaar 1965/66	125	118	138	113
Voorcalculatie 1967/68	132	117	139	116

De verhoudingscijfers voor de varkenshouderij worden beïnvloed door de omvang van de mesterij en van de fokkerij. De opbrengst per f. 100,-- voer bedraagt namelijk voor gemiddelde omstandigheden voor de mesterij ca. f. 120,-- en voor de fokkerij ca. f. 160,--. De verschillen in de verhouding mesterij/fokkerij tussen beide gebieden zijn echter niet groot. Het resultaat is in het Zuidelijk zandgebied gunstiger. Een belangrijk deel van het verschil in resultaat wordt verklaard door het verschil in voerprijs 1) tussen beide gebieden.

Prijs krachtvoer varkens, voorcalculatie

Oostelijk zandgebied

f. 40,20

Zuidelijk zandgebied

f. 39,--

Dit nadelig prijsverschil bedraagt per bedrijf ca. f. 450,--.

Verder blijkt in het Oostelijk zandgebied naast het prijsverschil in voeder nog een verschil te bestaan in de hoeveelheden kosten en opbrengsten, dat niet voortvloeit uit het verschil in de omvang van de varkensstapel (zeugen en mestvarkens). Het nadelig verschil in kosten/opbrengsten bedraagt ca. f. 650,-- per bedrijf.

Bij de huidige grotere omvang van de varkensstapel in het Zuidelijk zandgebied zal bij een verdere prijsstijging nog een extra inkomensstijging optreden. In de voorcalculatie is f. 2,75 per kg geslacht gewicht in rekening gebracht. Een hogere prijs van 10 ct. geeft een inkomensstijging van ca. f. 8,-- per afgeleverd varken of wel ca. f. 4,50 voor de fokker en f. 3,50 voor de mester. Bij een omvang van 50 mestvarkens stijgt het totale inkomen van fokker en mester dus bij 2,5 x afleveringen per jaar met ca. 50 x 2,5 x f. 8,-- = f. 1000,-- per bedrijf.

1) Verhoudingscijfers krachtvoederprijs volgens L.E.I.-statistiek in 1966:

	bigge- en varkensmeel	onvolledig legmeel en gemengd graan
Drenthe	109	108
Overijssel	106	106
Gelderland/Utrecht	105	104
Noordbrabant	102	103
Limburg	100	100

De netto-opbrengsten per f. 100,-- voer in de pluimveehouderij vertonen tussen de beide gebieden geen grote verschillen. Hier komt nog bij, dat de belangrijkheid van deze produktietak voor het bedrijf niet groot is, namelijk slechts 7,5% van de totale opbrengsten in het Oostelijk zandgebied en 4,5% van de totale opbrengsten in het Zuidelijk zandgebied heeft betrekking op de pluimveehouderij.

e. Opbrengsten van marktbaar gewassen (voorcalculatie)

	Oostelijk zandgebied	Zuidelijk zandgebied
kg per ha		
Rogge	3100 kg	3050 kg
Haver/mengteelt	3400 kg	3150 kg
Graanstro	4000 kg	3700 kg
Aardappelen	25000 kg	27500 kg

Gezien de relatief geringe betekenis van het areaal marktbaar gewassen, hebben de geconstateerde verschillen in kg-opbrengsten per ha minder invloed op het totale bedrijfsresultaat. Globaal is berekend dat het arbeidsinkomen uit de marktbaar gewassen in het Oostelijk zandgebied ruim f. 400,-- hoger is dan in het Zuidelijk zandgebied. Een deel hiervan zal het bewerkingsinkomen voor het Oostelijk zandgebied gunstig beïnvloeden.

6. Resultaten in het Oostelijk zandgebied

a. Resultaten per gebied in de afgelopen jaren

Een voorcalculatie voor de afzonderlijke gebieden wordt niet opgesteld, zodat alleen de resultaten van de nacalculaties in de beschouwing zijn betrokken.

GEMIDDELD ARBEIDSINKOMEN VAN DE ONDERNEMER PER GEBIED

	Drenthe		Overijssel		Gelderland		Oostelijk zandgeb.	
	waarn.	bedrag	waarn.	bedrag	waarn.	bedrag	waarn.	bedrag
1963/64	11	7500	26	7800	45	8500	82	8200
1964/65	15	10700	30	8200	55	8600	100	8800
1965/66	14	8200	24	6300	42	5800	80	6400

De verschillen in het arbeidsinkomen van de ondernemer tussen de gebieden zijn in de afzonderlijke jaren niet gelijk. In 1963/64 is het arbeidsinkomen het laagst in Drenthe. In 1964/65 in Overijssel en in 1965/66 in Gelderland. Deze verschillen in het arbeidsinkomen hangen nauw samen met de verschillen in de rentabiliteit van de bedrijfsonderdelen (marktbaar gewassen, rundvee, varkens en kippen), de verschillen in het bedrijfsplan per gebied en de verschillen in het aantal gewerkte uren van de ondernemer. Het gemiddelde arbeidsinkomen van de ondernemer 1) bedraagt per gewerkt uur in 1965/66 resp. f. 2,44, f. 2,10 en f. 2,05. Een deel van de verschillen in de omvang van de handenarbeid van de ondernemer is uitgeschaakeld in het inkomen per gewerkt uur. De resultaten van het eerste en het laatste jaar zijn hiernavolgend vermeld.

1) In tegenstelling tot de berekeningen onder punt 4b voor de totale arbeidsprestaties, is hier uitsluitend het arbeidsinkomen per uur berekend voor de ondernemer.

b. De resultaten per gebied in 1963/64 en 1965/66

	Drenthe		Overijssel		Gelderland		Oostelijk zandgeb.	
	1963/64	1965/66	1963/64	1965/66	1963/64	1965/66	1963/64	1965/66
<u>Bedrijfsplan</u>								
<u>Marktbare gewassen:</u>								
granen ha	2,51	3,18	1,50	1,18	2,35	2,68	2,10	2,32
hakvruchten "	1,32	2,36	0,26	0,26	0,19	0,17	0,36	0,57
totaal ha	3,83	5,54	1,76	1,44	2,54	2,85	2,46	2,89
Grasland en voedergewassen ha	10,08	9,88	9,35	9,46	8,50	8,67	8,98	9,12
<u>Veebezetting in st. per bedrijf:</u>								
melkkoeien	12,0	13,0	13,6	14,3	12,8	13,1	12,9	13,7
fokzeugen	2,3	3,4	5,5	7,3	6,1	9,6	5,4	7,8
mestvarkens en opfokzeugen	1,9	1,6	21,5	21,6	36,3	40,2	27,0	27,9
leghennen	-	-	173	110	291	210	215	145
Aantal volw. arb. kr.	1,43	1,49	1,57	1,39	1,59	1,56	1,56	1,50
Gewerkte uren v.d. ondernemer	3350	3360	3020	3000	2950	2835	3010	2975
Bewerkingseenheden per bedrijf	1572	1943	1564	1595	1713	1794	1647	1760
Bewerkingseenheden per v.a.k.1)	1138	1303	1025	1146	1104	1148	1083	1174
<u>Verdeling bewerkings- eenheden:</u>								
marktbare gewassen	29	38	12	10	15	15	16	18
rundvee	68	59	72	74	63	63	67	65
varkens	3	3	11	13	14	17	11	13
pluimvee	-	-	5	3	8	5	6	4
<u>Gehele bedrijf</u>								
<u>Resultaten per 100 bewerkingseenheden in gld.</u>								
<u>Kosten:</u>								
arbeid	823	873	840	944	790	944	810	932
werk door derden	85	99	47	59	56	75	57	74
werktuigen/trekker	153	159	140	167	144	161	144	162
totaal bewerkings- kosten	1061	1130	1027	1170	990	1180	1011	1168
Totaal bewerkings- inkomen	901	918	954	879	974	932	958	914
Netto-overschot	-%160	-%212	-%73	-%291	-%16	-%248	-%53	-%254

% = negatief.

1) Per volwaardige arbeidskracht.

	Drenthe		Overijssel		Gelderland		Oostel.zandgebied		
	1963/64	1965/66	1963/64	1965/66	1963/64	1965/66	1963/64	1965/66	
<u>Rundveehouderij</u>									
Per melkkoe:									
melk	gld.	1248	1433	1188	1327	1190	1329	1197	1347
omzet + aanwas	gld.	476	518	429	501	491	535	469	523
totaal	gld.	1724	1951	1617	1828	1681	1864	1666	1870
voeder	gld.	539	609	483	546	532	609	517	590
opbrengst min.voeder		1185	1342	1134	1282	1149	1255	1149	1279
melkprod. in kg.		4060	4095	4040	3935	4005	3970	4025	3980
vetgehalte	%	3,85	3,90	3,74	3,79	3,71	3,71	3,74	3,77
opbrengstpr.melk	gld.	30,75	35,--	29,45	33,70	29,70	33,50	29,75	33,85
<u>Pluimveehouderij</u>									
opbrengst per									
f. 100,-- voeder		-	-	108	115	106	120	106	118
<u>Varkenshouderij</u>									
Per omgerekend var-									
ken:									
opbrengsten	gld.	-	-	428	415	399	394	413	409
voeder	gld.	-	-	296	345	270	311	280	327
opbrengst minus									
voeder	gld.	-	-	132	70	129	83	133	82
opbrengst per									
f.100,-- voeder		-	-	145	120	148	127	148	125

De oppervlakte cultuurgrond en de oppervlakte marktbaar gewassen is in Drenthe groter. In de oppervlakte grasland en voedergrassen en het aantal stuks melkkoeien zijn de onderlinge verschillen niet groot.

Het aantal uren van de boer in Drenthe is hoger dan in de overige gebieden. Mede hierdoor is ook het aantal bewerkingseenheden per volwaardige arbeidskracht hoger (de boer telt voor één arbeidskracht) en is ook het arbeidsinkomen van de boer in Drenthe hoger. Wordt het extra aantal uren van de boer in Drenthe buiten beschouwing gelaten, dan blijkt dat de arbeidsproductiviteit in de drie gebieden geen grote verschillen meer te zien geeft.

Uit de verdeling van het aantal bewerkingseenheden per bedrijf blijkt dat in Drenthe marktbaar gewassen en rundveehouderij van betekenis zijn. In de andere gebieden is de betekenis van de marktbaar gewassen kleiner, doch neemt vooral de varkenshouderij in betekenis toe.

Een gunstige rentabiliteit van de marktbaar gewassen in een bepaald jaar zal uiteraard het inkomen van de Drentse bedrijven in belangrijke mate kunnen beïnvloeden (1964/65 is bijvoorbeeld een zeer gunstig jaar geweest met zeer hoge kg-opbrengsten per ha en hoge telersprijzen). Een gunstige rentabiliteit van de varkenshouderij heeft echter weer weinig invloed op de Drentse bedrijven wegens de geringe omvang van dit bedrijfsdeel. Alleen de rundveehouderij is in alle gebieden in belangrijke mate in het bedrijfsplan opgenomen.

Bij de resultaten van het gehele bedrijf (resultaten per 100 bewerkingsseenheden) zien we dat de totale bewerkingskosten per gebied geen grote onderlinge verschillen te zien geven (gemiddeld over twee jaren f. 1096,--, f. 1098,-- en f. 1085,-- per 100 eenheden).

De verschillen in het bewerkingsinkomen zijn belangrijker. Hierbij doen de verschillen in het produktiepakket zich gelden.

Uit de resultaten van de rundveehouderij blijkt verder dat de geldopbrengsten minus voederkosten per koe in Drenthe hoger zijn dan in de overige gebieden (hogere melkprijs en hogere melkproduktie per koe). Vooral in 1965/66 namen hierdoor de verschillen toe (ca. f. 85,-- per koe of wel ca. f. 1100,-- per bedrijf).¹⁾

De verschillen in de rentabiliteit van pluimvee- en varkenshouderij zijn geen aanleiding geweest tot noemenswaardige verschillen tussen Overijssel en Gelderland. In het algemeen heeft de pluimveehouderij in deze jaren een ongunstige invloed gehad (verliesgevend in beide jaren). De varkenshouderij was vooral in 1963/64 winstgevend en heeft het bedrijfsresultaat gunstig beïnvloed. Het jaar 1965/66 was minder gunstig, vooral door de gestegen prijs van het krachtvoer. Het noodzakelijke niveau van de opbrengst per f. 100,-- voer ligt bij de gegeven varkensstapel ongeveer bij f. 130,-- - f. 135,--, indien alle kosten (voer, arbeid, huisvesting e.a.) worden terugverdiend, zodat in 1965/66 de varkenshouderij in Overijssel en Gelderland het inkomen in ongunstige zin is beïnvloed.

---

1) 1965/66 door bijzondere omstandigheden in Overijssel/Gelderland lager; een ongunstige invloed door wateroverlast.

's-Gravenhage, maart 1967

Opgesteld door J. Hoornweg
Afdeling Bedrijfseconomisch Onderzoek Landbouw